

TRACTATUS

De Modo & Ratione Formandi Voces Derivativas

LINGUÆ LATINÆ;

CUI

Accedunt quædam Observationes de Com-
positis & Decompositis.

Opera EDVARDI PHILIPPI Londinensis.

AUSPICIIS K. Phillips. (E.)

Clarissimi & Ornatissimi Viri

GULIELMI BASSETTI Equitis Aurati
Ex CLAVERTONIA in Agro SOMERSETENSIS.

LONDINI Anno Domini MDCLXXXII.

De Moch & National Formosa Vices Dignitas

LINGUA LATINA

QUI

Accedunt quaedam Observationes de Com-
positis & Decompositis.

JOHANNES BARNARDI

AVERTISSEMENT
CHIMIE & GÉNÉRALITÉ
GÉNÉRALITÉ & ASSÉTIÉ
EX GÉNÉRALITÉ & ASSÉTIÉ

LONDON: JAMES DODD & CO. 1840

De Modo & Ratione formandi Voces Derivativæ Linguae Latinae.

Derivativorum Linguae Latinae multa sunt genera; variique modi, nempe a verbis, a participiis (quæ etiam ipsa derivantur a verbis eorum) a Nominibus tum Substantivis tum Adjectivis, denique a quibusdam Adverbis.

A verbis formantur Participia, Gerundia, Supina, Gerundivæ voces, Verbalia, nec non Adverbia, immo a quibusdam verbis alia etiam verba.

Verba quæ duas admittunt voces, gaudent Participiis, ut *Lego* a quo deducuntur in activa voce *Legens* & *Lecturus*, in Passiva *Lectus* & *Legendum*, de quorum formationis ratione vulgaris Grammatica consulenda, nec Gerundiorum & Supinorum formationis admodum dispar est ratio.

Plurima sunt verba quæ sua pariter verbalia tam Substantiva quam Adjectiva, ut *Amo*, *Número*, *Predico*, *Vinco*, *Lego*, *Divido*, *Suadeo*, unde Substantiva *Amator*, *Numerator*, *Prædicator*, *Victor*, *Lector*, *Divisor*, *Suasor*, Itemque Adjectiva, *Amabilis*, *Numerabilis*, *Prædicabilis*, *Vincibilis*, *Legibilis*, *Divisibilis*, *Suasibilis*, & alia id genus innumera quibus addere juvat *Docilis*, *Agilis*, *Mobilis*, *Fragilis*, *Facilis*, a *Doceo*, *Ago*, *Moveo*, *Frango*, *Facio*, &c. non enim ab iisdem verbis Verbalia hæc Substantiva & Adjectiva pariter efformantur.

Nec omittendum est quoddam Genus Verbalium in *men*, ut *conamen* a *conor*, *tutamen* a *tueor*, *solamen* a *solor*, *relevamen* a *relevo*, *sentamen* a *sento*, *specimen* a *specio*, aliud etiam genus in *entum*, ut a *suppleo* *supplementum*, ab *adjuvo* *adjumentum*, a *rego* *regimentum*, etiamque in *ela*, ut *suadela* a *suadeo*, *medela* a *medeor*, in *monia*, ut *alimonia* ab *alo*, *querimonia* a *queror*.

Verbalia quartæ declinationis nihil differunt, Quoad Scripturam, a Participiis temporis præteriti; ut a *video* *visus*, a *tango* *tactus*, ab *audio* *auditus*, nempe apponendo *s* ad finem Posterioris Supini.

Nonnulla sibi appropriant participiatas quasdam voces peculiaris formæ, ut *Gemo*, *Tremo*, *Fremo*, *Sisio*, *Morior*, a quibus *Gemebundus*, *Tremebundus*, *Sisibundus*, *Fremebundus*, *Moribundus*.

Multa sunt ex Verborum Originatione Adverbia, ut *separatim* a *separo*, *nominatim* a *nomino*, *divisim* a *divido*, *punctim* a *pungo*, *casim* a *cado*, *sparsim* a *spargo*, *conjunctim* a *conjungo*. Sunt autem quædam hujus speciminis quæ non a verbis sed a Nominibus extrahuntur, ut *viritim* a *vir*, *gregatim* a *grex*, *partim* a *pars*.

Nec adeo dissimili modo formantur Adverbia in *O*, a Participiis & Adjectivis, ut a *merito* *merito*, a *liquidus* *liquidè*, a *fortunatus* *fortunè*,

A

immo

immo & ab aliis Adverbiis, ut ab *illuc illico*. Atque est Elegantia Latini idiomatis, aliæ diversæ Rationis fluunt & a Substantivis & ab Adjectivis, ut *calitus, radicatus, funditus, antiquitus, divinius, a Calum, Radix, Fundus, Antiquus, Divinus*, nempe primo Casui exeunti in *i* apponendo *ius*. Et magis varia adhuc Origine & remotiore formatione sunt Adverbia in *rum*, ut *sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, &c. de dexter, sinister, &c.*

Verba quæ a verbis producentur sunt vel frequentativa, ut *canto a cano, vocito a voco, affetto ab afficio, viso & visito a video*. Meditativa seu desiderativa, ut *scripserio a scribo, esurio ab edo, parturio a pario, ligurio a lingo*, abjiciendo *n*. Inceptiva seu inchoativa in *eo*, ut *fervesco a ferveo, tepesco a tepeo, effloresco a floreo*, at horum inceptivorum sunt quæ a Nominibus formantur, ut *a senex senesco, a puer puerasco, & impersonaliter a lux lucefit, a vesper advesperascit*. Diminutiva sunt etiam verba de quibus suo loco.

A primis Participiis activæ vocis quæ vulgo vocantur Participia temporis præsentis & ab Adjectivis eorum formam sequentibus innumera extat proles Substantivorum in *ntia*, scilicet a primo eorum casu in *i* desinente, ut *abundans, abundantia, abundantia; eminens, eminentia, eminentia; constans, constantia, constantia; prudens, prudentia, prudentia*, addendo litteram *a*.

A Posteriori Supino aliud Substantivi genus oritur, ut ab *armari armatura, a posui positura, a fissu fissi-*

sura, a conjectu conjectura, ad finem apponendo syllabam *ra*.

A primo Participio passivæ vocis quod vulgo appellatur Participium temporis præteriti, quam maxima provenit copia Verbalium in *o*, idque appositione hujus Literæ *o*, ad primum Casum in *i* desinentem, i.e. Genitivum, ut a *vocati vocatio, ab instructi instructio, ab admoniti admonitio, a repleti repletio, a ratiratio*, unde *rationalis*.

A Verbalibus Substantivis in *or* profluunt sua propria adjectiva apponendo *us* ad primum casum in *i* desinentem, ut ab *amatori amatorius, a statore statorius, a scriptore scriptorius, ab oratore oratorius, ab adjutore adjutorius*; quibus similia sunt pauca quæ a Nominibus ejusdem terminationis Substantivis effinguntur, ut ab *uxori uxorius, a sorori sororius*, eodemque modo a feminis in *ix*, ut ab *obstetrici obstetricius*; aliquando a Substantivis in *ntia*, addendo *lis*, ut a *substantia substantialis*, si Latinitas id Licentiæ permittat.

A Verbalibus Adjectivis item efficiuntur sua propria Substantiva ad primum casum in *i* terminantem affigendo *tas*, ut a *docili docilitas, ab agili agilitas, a fragili fragilitas, & recentium Philosophorum Licentia, a durabili durabilitas, a visibili visibilitas*; ab *instabili instabilitas*, quibus similia sunt, multa quæ a Nominibus Adjectivis ortum habent, ut a *nobili nobilitas, ab urbani urbanitas, ab utili utilitas, a commodi commoditas*.

Omniumque horum Participiorum &

& Verbalium formam sua adverbialia sequuntur, ut a *doctus docte*, a *diligenti diligenter*, a *rationali rationaliter*, a *persunctorius persunctorie*, ab *agilitas agiler*, ab *instanti instanter*, ab *utilitas utiliter*.

Nomina Adjectiva pene innumeris modis a Substantivis efformantur, & aliquando ab aliis Adjectivis, at præcipue variationes sunt, hæ quæ sequuntur, *acens*, *aticus*, *alis*, *aneus*, *anius*, *aris*, *arius*, *atilis*, *ensis*, *enus*, *ensis*, *esrie*, *esrie*, *icus*, *ius*, *ivus*, *lenus*, *osus*, Adjectiva in *acens* prodeunt a Substantivis primæ declinationis post finalem a Nominativis subjungendo *eus*, ut a *testaceus*, a *farina farinaceus*, a *simila similaceus*, similiter Adjectiva in *aticus*, subjungendo *ius*, ut ab *aqua aquaticus*, a *sylva sylvaticus*, a *villa villaticus*. Sed & Græca in *ma*, quæ in tertiam Declinationem Latinorum inseruntur generant Adjectiva ejusdem formæ, ut *Enigma Enigmaticus*, *Trauma Traumaticus*, *Chroma Chromaticus*. Adjectiva in *alis* procedunt etiam a Substantivis primæ declinationis, post a finalem tantum modo affigendo *tis*, ut a *forma formalis*, a *corona coronalis*, a *brama brumalis*, at non semper, nam plurima tertiæ Declinationis Nomina, in ejusmodi formationes incidunt, ut *septentrio* producit *septentrionalis*, ad finem adjiciendo *nalis*, *Meridies*, diverso derivationis modo, *Meridionalis*, *pars partialis*, postponendo i finali Dativi parti dissyllabam *alis*, *Mors Mortalis*, *Nix Nivalis*, mutando i finalem Dativorum *morti* & *nivi* in

alis, Adjectiva in *aneus*, sæpenter ab Adverbis progignuntur vario derivationis modo, ut ab *extraneus*, post a finalem ponendo *neus*, ut a *sponte spontaneus*, a *subito subitaneus*, mutando finales *E* & *O* in *aneus*, sed non desunt quæ & a Nominibus veniunt, ut a *Momentum Momentaneus*. Adjectiva in *anus* a Nominibus Gentilitiis primæ Declinationis traducuntur, post a finalem statuendo *nus*, ut a *Roma Romanus*, a *Troja Trojanus*, ab *Isca Iscanus*, a *Villa nova Villanovanus*, & nonnunquam ab aliis varia formationis ratione, ut a *Trevisum Trevisanus*, a *Tomitum Tomitanus*, haud secus ac quædam quæ ab alijsmodi Nominibus prodeunt, ut a *Fons Fontanus*, a *Monte Montanus*. Adjectiva in *aris* detrahuntur a Nominibus primæ Declinationis ad a finalem superaddendo *ris*, ut a *Stella Stellaris*, a *Luna Lunaris*, a *Tutela Tutelaris*, a *Particula Particularis*; sed & alijs etiam nascuntur, immo ab Adjectivis item ut ab *Exemplum Exemplaris*, a *Titulus Titularis*, a *Sol Solaris*, a *Singulus Singularis*. Adjectiva in *arius* pari ratione eliciuntur a Nominibus primæ Declinationis, ut a *Camera Camerarius*, ab *Aqua Aquarius*, supponendo a finali *rius*, nec rarius a Neutris secundæ Declinationis, duriori formatione & applicatione ad vocem *Faber*, ut ab *Aurum*, *Argentum*, *Ferrum*, *Faber aurarius*, *argentarius*, *ferrarius*, similique modo a *Momentum Momentarius*, etiamque ab *as* tertiæ Declinationis *Acrarius*, & ab Adverbis

temere temerarius. Adjectiva in *atilis*, tam a Nominibus quam a Verbis, formantur, ut ab *aqua aquatilis*, a *volo volatilis*, a *verso versatilis*. Adjectiva in *ensis* maxima ex parte depromuntur, a Nominibus Provinciarum & Urbium, ut ab *Athenis Atheniensis*, a *Parisiis Parisiensis*, ab *Eboracum Eboracensis*. Adjectiva in *eus* sæpe extrahuntur a Substantivis primæ Declinationis, ut ab *aqua aqueus*, a *lanataneus*, mutando finalem *a* in *eus*, at frequentius a Neutris secundæ Declinationis, ut ab *abonum, aurum, ferrum, argenium, abeneus, aureus, ferreus, argenteus*: Adjectiva in *enus* formantur & a Substantivis primæ Declinationis & etiam ab Adjectivis, ut a *Terra Terrenus*, ab *aliis alienus*, mutando finalem *a* seu *us* in *enus*: Adjectivum in *estis* non aliud memini nisi a *Cælo Cælestis*, ab *ager, agri, agrestis*. Adjectiva in *estris* formantur a Nominibus primæ & secundæ Declinationis mutando *a* vel *us* in *estris*, ut a *Terra Terrestris*, a *Sylva Sylvestris*, a *Campus Campestris*: Adjectiva in *icus*, profiliunt plerunque a Genitivis secundæ Declinationis subiungendo *i* finali syllabam *cus*, ut a *pontus, pontis, ponticus*, a *Dominus, Domini, Dominicus*, ab *Olympus, Olympi, Olympicus*: Adjectiva in *inus* veniunt maxima ex parte a Nominibus Animalium & Plantarum primæ, secundæ & tertie Declinationis vel mutando Literam finalem Nominativi in *inus*, vel addendo *nus* primo casui in *i* terminanti, ut ab *aquila aquilinus*, a *ceruus, cervus, cervinus*; a *canis*,

cani, caninus; a *vulpes, vulpi, vulpinus*, a *Myrrha Myrrhinus*, a *fagus, fagi, faginus*; a *sesamum, sesami, sesaminus*; eodemque modo a variis aliis, ut a *Chrystallus, Chrystalli, Chrystallinus*; ab *Uerus, Ueri, Uerinus*. Adjectiva in *ivus* simili ratione formantur a Participiis Passivis seu Præteriti Temporis, ut a *comparatus, comparati, comparativus*; a *solutus, soluti, solutivus*; a *subiunctus, subiuncti, subiunctivus*: Adjectiva in *enius* procreantur a secundis & tertiis Declinationibus, & ab aliis Adjectivis idque varia & non adeo certa formandi ratione, ut a *lucum, luci, luculentus*; ab *amrus amarulentus*, a *corpus corpulentus*, a *lux, luci, luculentus*; a *sanguis, sanguini, sanguinolentus*; a *Temerum, Temulentus*: Adjectiva in *osus* enascuntur, vel a Nominibus primæ Declinationis mutando *a* finalem Nominativi in *osus*, ut ab *aqua aquosus*, ab *aerumna aerumnosus*; vel a Nominibus secundæ Declinationis ad *o* finalem Dativi addendo *sus*, ut a *Numero Numerosus*, a *Calculo Calculosus*, vel a crescentibus tertie Declinationis mutando *i* finalem in *osus*, ut a *palus, paludi, paludosus*; a *Caligo, Caligini, Caliginosus*; a *sanguis, sanguini, sanguinosus*; vel a Nominibus quartæ Declinationis post *u* finalem Ablativi ponendo *osus*, ut a *sinus, sinu, sinuosus*; a *portus, portu, portuosus*; a *salus, saliu, saluosus*: Adjectiva in *uus* varie formantur, ut ab *assideo assiduus*; a *contineo continuus*; a *contingo contiguus*, abjiciendo *n*. ut in Præterito contigi.

Multa

Multa etiam sunt Substantiva quæ
 ab Adjectivis ortum ducunt, ut pa-
 tet ex eo quod supradictum est de
 Participiis, quod hoc etiam superad-
 dendum nempe quod in Adjectivis
 quæ desinunt in *us* impurum seu in
uus, Substantiva prosiliunt ex primo
 casu in *i* finito, solummodo addendo
tas, ut a *probus*, *probi*, *probitas*; a *curio-*
sus, *curiosi*, *curiositas*; ab *assiduus*,
assidui, *assiduitas*; in *eis* autem quæ
 desinunt in *ius*, *i* mutatur in *E*, ut a
pius, *pii*, *pietas*; a *proprius*, *proprii*,
proprietas; interdum *us* solummodo
 mutatur in *as*, ut ab *Honestus*, *Hon-*
estas, unum etiam ex incerto fonte
 deducitur, ut *Majestas*. Eodem et-
 iam modo generantur Substantiva
 in *itia* interdumque in *ities*, ut a *Tris-*
tis, *Tristi*, *Tristitia*, ab *Amicus*, *A-*
mici, *Amicitia*; a *piger*, *pigri*, *pi-*
gritia; a *durus*, *duri*, *duritia* & *du-*
rities: quibus addatur *Mæstia* a
 Participio *Mæstus*. Quinimmo Sub-
 stantiva in *tas* & *tudo* interdum for-
 mationem habent a communibus
 Adjectivis, at *tas* sæpius ab *us*; *tudo* ab
is provenit, ut a *charus*, *chari*, *cha-*
ritas; a *pravus*, *pravi*, *pravitas*; a
Fortis, *Forti*, *Fortitudo*; a *Similis*,
Simili, *Similitudo*; a *Beatus*, *Beati*, *Be-*
mitas & *Beatitudo*. Substantiva quæ-
 dam in *edo* extrahuntur ab Adjecti-
 vis, & interdum a verbis, ut a *Dul-*
cis, *Dulci*, *Dulcedo*; a *Raucus*, *Rau-*
ci, *Raucedo*; mutando finalem *i* Ge-
 nitivi vel Dativi in *E* & addendo
do; a *Torpeo* *Torpedo*. Substantiva in
ago & *igo* sunt vel incertæ forma-
 tionis, vel a Verbis *us* *Cartilago*, *Far-*
rago, *Tentigo*, *Fuligo*, *Compago* a

Compingo, mutando *i* in *a*, & abjici-
 endo *n*. *Prurigo* a *Prurio*. Et ab his
 Substantivis derivantur sua Adje-
 ctiva iterum, ut a *Cartilago*, *Carti-*
lagini, *Cartilaginem* & *Cartilagi-*
nosus, a *Fuligo*, *Fuligini*, *Fuliginosa*
 & *Fuliginosus*; a *Caligo*, *Caligini*, *Ca-*
liginosus; hoc est mutando *i* finalem
 in *eus* seu *osus*; interdumque Verba,
 ut a *Compago*, *Compagini*, *Compagino*,
as; hoc est, vertendo *i* finalem Da-
 tivi in *O*, a *Caligo*, Verbum ejusdem
 Pronunciationis nunc *Caligo*, *as*.

Præter ea Verba de quibus est di-
 ctum supra, quædam sunt peculiarem
 formationis modum habentia, ut a
Vates *Vaticinor*, a *Ratio* *Ratiocinor*,
 a *Latro* *Latrocinor*, a *Leno* *Lenocinor*.

Ab Adverbis multa procedunt
 Adjectiva, ut a *Cras* *Crastinus*, ab
Hodie *Hodiernus*, ab *Heri* *Hesternus*,
 a *Prope* *Propinquus*, a *Sponse* *Sponsa-*
neus, ab *ultra* *ultraneus*, a *nimis* *ni-*
mius, nonnulla Substantiva ut a *Sa-*
tis *Satietas*, a *Vicissim* *Vicissitudo*,
 immo etiam Verba, ut a *cras*, *crastino*
 & *procrastino*, a *satis* *satio*, *as*; a *propè*
appropinquo.

A Præpositionibus itidem, ut a
supra, *superus* & *supernus*; ab *infra*,
inferus & *infernus*; ab *extra*, *exter-*
nus & *extraneus*; ab *inter* *internus*,
 ab *ultra* *ultrimus*, a *super*, *supero*, ad
 ponendo ad finem *O*; ab *inter*, *intr-*
as, ponendo ad finem *O*, & abjici-
 endo *E*, ab iterum *Itero*, *as*; mutando
um in *O*.

Diminutivorum Sermonis Latini
 Miræ sunt Varietates simulque Ele-
 gantia.

Diminuuntur Nomina Substan-
 tiva

tiva, Adjectiva, Verba, & denique Adverbia.

A Nominibus primæ Declinationis formantur Diminutiva in *Ula*, *Eola*, *Fola* & *Elia*, ut ab *Olla* *Ollula*, a *Gemma* *Gemmula*, a *Rima* *Rimula*, a *Rota* *Rotula*, nempe inter ultimam consonantem, & a interponendo U.L. ab *Area* *Areola*, ab *Aranea* *Araneola*, ab *Ardea* *Ardeola*, inter E & A finalem interponendo O. L. a *Luscinia* *Luscinola*, a *Fascia* *Fasciola*, a *Filia* *Filiola*, inter i & a finalem interponendo O. L. a *Famina* *Famella* vertendo ina in ella.

A Nominibus secundæ Declinationis in us profluunt Diminutiva in ulus frequentissima, etiamque in illus, in *Eolus*, in *Jolus*, in *entus*, & in *untus*, ut a *Servus* *Servulus*, a *Discus* *Disculus*, a *Modus* *Modulus*, nempe inter U & S finalem interponendo L. U. nec valde dispari modo, ab *Hædus* *Hædulus* & Plurali Numero, a *Morbus* *Morbili*, & a *Myrtus* *Myrtilli*, at cum a *Baculus* deducitur *Bacillus*, & a *Pulvinus* *Pulvillus*, ante us finalem Ul vertitur in ill & n in U. Nec multo fecus in Nominibus tertiæ Declinationis, ut a *Lapis* *Lapillus*, a *Malleus* *Malleolus*, a *Pileus* *Pileolus*, a *Radius* *Radiolus*, a *Gladius* *Gladiolus*, a *Modus* *Modiolus*, inter E vel I & us finalem interponendo Ol. *Ramus* *Ramusculus*, apponendo finalem *culus*, ab *Avus* *Avunculus*; at frequentius a Nominibus tertiæ Declinationis remotione formationis modo, ut a *Latro* *Latrunculus*, ab *Homo* *Homunculus*, ut & *Homunculus* & *Homulus*; nec, quod magis ob-

servatu dignum est, prima Declinatio omnino caret huiusmodi diminutione nam a *Rana* fuit *Ranunculus*.

Terminatio *Er* in secunda Declinatione vertitur in *Eilus*, ut *Libet* in *Libellus*, *Magister* in *Magistellus*.

UM migrat in ulum, illum, eolum, & Iolum, sic *Frustrum* fit *Frustulum*, *Scutum* *Scutulum*, *Specium* *Specillum*, & duriore Conversione *Baculum* *Bacillum*, *Pileum* *Pileolum*, *Baltheum* *Baltheolum*, *Suavium* *Suaviolum*, *Sudarium* *Sudariolum*, *Mortarium* *Mortariolum*.

Terminatio *is* in tertiâ Declinatione, si Masculorum, vertitur in *Iculus*, vel *Ientum*, si Feminarum, in *Icula*, ut ab *Ignis* *Igniculus*, a *Folus* *Folliculus*, ab *Ensis* *Ensiculus*, a *Vehis* *Vehiculum*, a *Navis* *Navicula*, ab *Avi* *Avicula*, ab *Ovis* *Ovicula*, inter I & finalem *us* vel a interponendo *Cul*.

Es vertitur in *Icula* vel *Ecula*, ut *Crates*, *Craticula*; *Nubes* *Nubecula*, *Apes* *Apecula*, *Abies* *Abiecula*.

N S verit S finalem in *culus*, ut *Infans* *Infanculus*.

Us finita tertiæ Declinationis diminuantur in *usculum*, ut *Opus* *Opusculum*, *Corpus* *Corpusculum*, *Munus* *Munusculum*, *Cor* *Corculum*, apponendo ad finem *culum*.

Ex finita abeunt in *Iculum*, *Icula* & *Illus*, nempe in primo casu in i desinente vertendo I in *ulus*, *ula* & *illus*, ut ab *Apex* fit *Apiculus*, a *Vertex* *Verticula* & *Verticillus*, plurali Numero *Verticuli*, a *Codex* *Codicillus*.

Verbalia in *or* diminunt in *Oraculum*, ut *Amator* *Amatorculus*.

Quarta æque ac secundæ Declinationis Nomina efferuntur in *ulus*, aliquando in *iculus*, ut *Haustrum Haustrulus*, *Versus Versiculus*.

Adjectiva sequuntur formam Substantivorum, ut *Parvus Parvulus*, *Minutus Minutulus*, *Delicatus Deliculus*, *Tener Tenuculus*, *Pulcher Pulchellus*, *Geminus Gemellus*, *Levis Leviculus*, *Mollis Molliculus*, *Audax Andaculus*, *Ferox Feroculus*, & inter Neutra Comparativi Gradus *Melius*, *Meliosculus*, *Durius Duriosculus*, *Levis*, *Leviusculus*. Quædam denique sunt Ultratissima apud Latinos Græca quæ desinunt in *aster*, ut *Philosophus*

(7)

Philosophaster, *Grammaticus Grammaticaster*, etiamque *Grammatista*.

Verba minuantur perpaucâ in illo, ut a *serbeo serbillo*, a *Canto* Frequentativo Verbi *Cano*, *Cantillo*, finali Q præponendo. *Ill*, quibus *Lilius* noster addit verbum *Pitisse*, quod vult Diminutivum a *Bibo*.

Sunt postremo ex Adverbiis quæ transeunt in Diminutiva, ut *Tantum*, *Quantum*, *Parum*, *Clam* in *Tantillum*, *Quantillum*, *Tantisper*, *Quantisper*, *Parumper*, *Clanculum*, & in Comparativo Gradu *Durius*, *Melior*, *Levis*, in *Duriosculus*, *Meliosculus*, *Leviusculus*.

De Compositis & Decompositis Linguae Latinae.

Nulla haud dubio unquam fuit Lingua, nulla Sermocinatio Hominum cui non Adjuncta est Compositio Vocum, hoc est, Consociatio & quasi Coalescentia unius cum altera voce; hanc Compositionem Vocum Græci imprimis, & post hos Latini Elegantissime omnium usitaverunt, nunc temporis de Latina solummodo Compositione pauca differere libet.

Verba, Nomina, Præpositiones, Adverbia inter se invicem omnia componuntur, at Verba cum Præpositionibus frequentissime & diversissime.

Verba componuntur cum his Præpositionibus, *A*, *Ab*, seu *Abi*, *Ad*, *Ante*, *Circum*, *Cum*, *De*, *E*, *Ex*, *Extra*, *In*, *Inter*, *Ob*, *Per*, *Post*, *Pro*, *Pro*,

Sub, *Subter*, *Super* & particula *Re* sive a *Rursum*, sive a *Retrorsum* deducitur, etiamque particula *Dis*.

Quædam sunt Verba quæ, ut Grammatici exprimunt, Decomponuntur, i. e. Cum duplici Præpositione Componuntur, ut *superimpono*, *superinduco*.

Multa sunt verba quæ in Compositione mutant vocalem vertendo *A* in *E*, & *A* vel *E* in *I*, etiamque *Ain* *U* vertunt *Ain* *E*, hæc verba *Arceo*, *Carpo*, *Damno*, *Fallo*, *Lactō*, *Farcio*, *Pario*, *Patro*, *Sacro*, *Scando*, *Partio*, *Tractō*, *Gradior* & *Patiō*, ut apparet in *Coarceo*, *Excerpto*, *Condemno*, *Refello*, *Delactō*, *Refarcio*, *Reperio*, *Impetro*, *Consecro*, *Descendo*, *Impertio*, *Contractō*, *Digredior*, *Perpetior*. *A*, *E*, vel *E* mutant in *I* hæc sequentia (per

B 2

omnia

Omnia tempora) *Cado, Cado, Cano, Ego, Habio*, (ubi excipitur *Posthabeo, Lado, Lato, Maneo, ubi Commu- nio, Permaneo & Remaneo* excipi- untur; *Placco*, ubi *Complacco & Per- placco* excipiuntur; *Quaro, Rapio, Salio, Sapio, Scruo, Taceo, Tango, Tenco* unde *E Gr. Irido, Reio, Occino, Indigeo, Cohibeo, Allido, Deliteo, E- minco, Compingo, Displiceo, Inquiro, Eripio, Resilio, Desipio, Constituo, Re- ticeo, Contingo, Detinco*. Hæc tan- tummodo in præsentis & temporibus inde natis, viz. *Ago* (ubi excipi- untur *Perago, Satago, & alia nonnulla*) *Capio, Emo, Facio* cum Præpositione; *Frango, Jacio, Lacio, Lego* (excipe in *Perlego, Pralgo, Relego, Selego, Sublego, Translego*) *Pango*, ubi excipiuntur *Circumpango, Depango, Oppango, Repango, Previo, Rego*, in aliquibus Compositis *Sedco, Specio*; Quorum composita in præ- terito & inde natis temporibus eti- amque in Supinis resumunt Simplici- um formam, ut *Exigo, Exegi, Exactum, Concipio, Concepi, Conceptum, Perimo, Peregi, Peremptum, Efficio, Effeci, Effectum, Infringo, Infrégi, Infractum, Ejicio, Ejeci, Ejectum, Illicio, Illexi, Illectum, Colligo, Collégi, Colluctum, Impingo, Impegi, Impactum, Deprimo, Depressi, Depressum, Præsideo, Præ- sedi, Præsum, Conspectio, Conspecti, Conspectum*. Sunt quæ mutant *a* in *u*, ut *Calco, Salto, Scalpo*; unde *Conculco, Insulto, Exsculpo, &c.* Alia eijiciunt *a*, ut *Claudo, Lavo, Quatio*, indeque *Ocludo, Diluo, Percutio, &c.*

A in Compositione neque mutat, neque mutatur, ut *Amevgo, Averso, &c.*

Ab cum compositione verbis quæ ab *F* incipiunt *B* vertitur in *U*, ut ostendunt, a *Fero, Ausero*, in præ- senti & inde natis. (Nam in *Abfult* & *Ablatum B* revertitur) & a *Fugio, Ausugio*.

Ad fere semper in plerumque; sub sæpenumero & ob in verbis a *C, F. & P.* incipientibus mutant conso- nantes in eadem literas a quibus verba quibuscum componuntur inci- piunt; ut in *Accedo; Affero, Alido; Illicio, Irretio, Imminco, Suffero, Sup- pono, Surripio, Occido, Offero & Op- pugno*. Ante *M* *Ad* raro mutatur vix enim invenitur *Admonco* sed *Ad- moneo*, non *Anmoneo* sed *Admoneo*. In ante *D & F* non mutatur ut *Liquet* in *Indico & Infero*. In ante *p* mutat in *M*, ut in *Impingo, Impug- no, &c.* Sub quoque ante *D* non mu- tatur, ut videmus in *subduco* ante *M* incerta est; æquè enim *submoneo* & *summoveo* scribere licet. Non- nulla sunt Participia quæ cum Præ- positione in admittunt Compositionem quam verba eorum rejiciunt *In- doctus* enim bene se habet at non *In- doceo*, *Innocens* at non *Innocet*, *In- ceptus* at non *Inapiscor*. At maxima ex parte eadem est ratio Verbalium & Participiorum ac Verborum a quibus proveniunt: ut ab *amisso, ad- missio & admissus*, ab *extraho, ex- tractio & extractus*; ab *induco, indultio & indultus*.

Pro in Compositione cum verbis seu verborum partibus a vocali inci- pientibus, attrahit *d*, ut in *prodeco* a *pro & eo, prodes, proderam, proderet* &c. similiter *Re* ut in *Redamo & Redeo*.
Alia

Alia autem Nomina cum Præpositionibus componuntur, cum Substantiva tum præcipue Adjectiva, ut *Excidium, Interstitium, Occipit, Prænomen, Postliminium*, Subl. *Infaelis, Injustus, Perbrevis, Perjucundus*, &c. Adj.

Ex Compositione Præpositionum & Substantivorum sunt Adjectiva ut abin & arma, inermis; a per & annus, perennis; a sub & dies, subdialis; ab Ex & tempus, Extemporaneus, a de & color, Decolor; ab ante & lux, Antelucanus.

Præcipua Adverbia quæ cum verbis componuntur, sunt satis, bene & male.

Ex satis & ago fit per Contracti-
onem satago.

Facio in Compositione cum bene & male, non mutat vocalem; at Substantiva & Adjectiva inde nata vertunt a in i, ut *Beneficium Maleficium, Beneficus Maleficus*.

Dis in Compositione cum Verbis abf incipientibus mutat s finalem in F, ut in *Differo Diffugio*.

Nomina componuntur cum verbis nempe Substantiva, ut *Lucrifacio, Mellifico, Rumigero*. Adjectiva ut *Aquipolleo, Multiplico, Sacrifico, Vilipendo, Pinguesco*.

Ex compositione Substantivorum cum verbis nascuntur & Substantiva, ut *Homicidium, Lucifuga, Funambulo, Lanificium, Lumbisfragium, Solstitium, Tyrocinium*, &c. Et Adjectiva, ut *Fatidicum, Fædisfragum, Montivagum,*

Centriloquus, Zanger, Insuper, Quæriser; aliaque id genus innumera.

Ex Compositione Adjectivorum cum Verbis plurima oriuntur Nomina tum Substantiva, ut *Multipluba, Siutiloquium*, Omniaque alia Verbalium genera hujusmodi Compositionis; tum Adjectiva, ut *Multiscimus, Omnivorus, Suaviloquus*.

Eodem modo Adverbia efficiuntur, ut *Multipliciter, Omnisarium*.

Verba cum verbis Componuntur, ut *Calificatio, Frigificatio, Valedico*.

Ex Compositione Verborum cum Substantivis oriuntur Adjectiva, ut *Versicolor, Versipellis*.

Ex Compositione Substantivorum cum Substantivis Exoriuntur alia Substantiva, ut *Argentangina, Capricerum*.

Etiamsque Adjectiva, ut *Aripes, Myrsiformis, Suovetaurilia*.

Ex Compositione Adjectivorum cum Substantivis produciuntur Substantiva, ut *Lat. clavium, Latifundium, Plenilunium, Novilunium*; Et Adjectiva, ut *Multiformis, Omnigenus*.

Ex Compositione Adjectivorum cum Adjectivis prodeunt Adjectiva, ut *Dulcacidus, Ambidexter*.

Ex Compositione Adverbiorum cum Substantivis sunt Substantiva, ut *Semivir, Semibos*, & Adjectiva, ut *Biceps, Bicolor, Bicorpor, Bimembris*.

Adverbia & Præpositiones inter se invicem Componuntur, ut *Mediusfidium, Nudius tertius, Quoquoque sum, Perinde, Circumcirca*, &c.

F I N I S.

